

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ. KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.	TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP. MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.	ELŐFIZETÉSI ÁR: Egész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K. Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.
FŐSZERKESZTŐ: DR. DEMJANOVICH EMIL (telefon-száma: 57-70)	SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS: LAMPÉRTH GÉZA	FELELŐS SZERKESZTŐ: CSUDÁKY BERTALAN (telefon-száma: 41-24)

TARTALOM: Roskovics Ignác és a magyar nyelv: *Csurgovich György.* — A falumból: *Miklósné M. Nagy Ida.* — Árva Farkas Zsófia: *Irisz.* — Aratás után: *Bárony István.* — Szénpor: *Szabolányi Gyula.* — Berchtesgaden: *Szerelemhegyi Tivadar.* — Byron házassága IV.: *dr. Yolland Arthur.* — Irodalom és művészet: *Ör.* — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei — Hirdetések

Roskovics Ignác és a magyar nyelv.

Írta: *Csurgovich György.*

I.

Kerek tíz esztendő pergett le azóta, hogy a munkács-egyházmezei káptalannak egy kiváló tagja, a magyar nyelvért és nemzeti eszmékért lángoló szívű vezérferfia örök álomra hunyta le szemét. Ez a költői lelkű s nagytudású férfiú *Roskovics Ignác* volt. Prodirektora egykor — Firczak Gyula hazafias szellemű ungári lyceumának s nagyprépostja a munkács káptalannak. A valódi hivatás ihlete, a lelkesedés szent tüze sugárzik ki ennek a nagy egyházférfiúnak a munkásságából. 1895-ik év husvétján ezerek sőhaja kísérte nyugalma helyére s haló porában még ma is ezeken és ezeken áldják nemesen érző szívét s emberbaráti ténykedéseit.

Roskovics Ignác az érdem, ő készítette a hazai görög szertartású katolikus hívők részére az első magyar nyelvű imádságos könyveket. Több évtizeden keresztül kizárólag csakis az ő *„Ó-hitű imádságos és énekes könyvei”* forogtak közökben. Hogy mily nagy volt ennek a jelentős újításnak a sikere, bizonyítja az, hogy ezek a könyvek, melyek a hatvanas évek elején Debreczen városában lettek nyomtatva — csaknem tizenkét vármegyében voltak forgalomban. S mindannak ellenére, hogy ez az első magyar imádságos könyv az úttörő munkák lajstromában foglal helyet — mégis elmondhatjuk róla, hogy *magyarosabb, tömörebb nyelvű, ószlávból fordított liturgikus írás* ez ideig még nem látott napvilágot irodalmunkban. A kiváló mű szerepe, jelentősége és értéke kétségbevonhatatlan s különösen érdekesek és fontosak azok a körülmények, amelyek impulzust adtak a szerzőnek annak a megalkotására.

Roskovics Ignác, a magyar liturgikus nyelv előharczósa, a szabadságharc lezajlása után, 1849 november havában, a Rákócziak, Kossuthok és Andrásyak megyéjében fekvő *Szalókra* került lelkipásztornak. Itt — az alig 400 lelket számláló parochián — kezdte meg érdemekben gazdag pályafutását. A nagytudású és fáradhatlan munkásságú fiatal pap azonban súlyos betegségbe esett s rövid idő múlva gyógykezelés végett Budapestre ment s ezúttal végleg elhagyta Szalókot.

Roskovics Ignác nemcsak jó pap, hanem kiváló és szenvedélyes paedagogus is volt s igen

sokat foglalkozott a *szalóki* iskola nebulóival. A főparochia anyanyelve tót volt, míg a hozzátartozó filiák: *Deregyő* és *Hegyi* görögkatholikus lakossága csakis magyarul beszélt. Az eredményes tanítás ezen a vegyes ajkú fái iskolán tehát nem tartozott a könnyű feladatok közé. Abban az időben a filia-beliek is Szalókra jártak iskolába. *Roskovics* igen jószívű ember volt, de emellett szigorú pap és még szigorúbb tanító. Aki nem tudta a lecczkéjét, az nem is vitte el szárazon! A kemény paedagogus addig haza nem bocsátott egy nebulót sem a szalmafedeles parochiából, amíg úgy nem pergett szájából a kijelölt feladat, mint a miatyánk. Megesett, — beszéltek a *deregyői* hívek, hogy sokszor: *„hétfőn feljöttünk a tisztelendő úr oskolájába s csak szombaton kerülünk haza. Ilyenkor a tágas méhesben tanyáztunk s maga a főúr kosztolt bennünket.”*

Am a szinmagyar fiúkkal még így sem boldogult a lelkiismeretes pap és iskolamester, mert az ósláv nyelven írt kátét, meg az ósláv énekeket legnagyobb igyekezet mellett sem tudta beléjük diktálni. Ez a csekélynek és jelentéktelennek látszó motívum adta meg *Roskovics*nak az impulzust arra, hogy magyar ajkú tanítványai részére lefordítsa a kátét és a főbb misei énekeket. Czelje volt, hogy a magyar ajkú görögkatholikusok is jól tudják saját hittanjukat, s ismerjék meg a szertartás minden részletét. S hogy jól ismerjék, értsék és tudják, saját anyanyelvükön tanította őket ezentúl. Mesteri munka volt, amit ez a fiatal lelkész abban az időben véghez vitt. A magyar kultúra voltaképpen még csak a rügyfakadás korát élte. Sem a gyors közlekedés, sem könyvtárak, sem irodalmi körök nem álltak még rendelkezésére az olyan izolált helyeknek, amilyen a kis *szalóki* parochia volt. De a nagytehetségű hazafias pap a nemzeti érzés perspektívájában már látta, már megsejtette a helyes irányt, amelyen haladnia kell ennek a nemzetnek, hogy végre valahára az elnyomatás nehéz napjait kiheverve, nyelvében, érzésvilágában s kulturájában megizmosodva, a művelt nemzetek sorában foglaljon helyet. Kevesen vannak, kiknek szívében a nemzeti érzés és faji ragaszkodás tüze oly mértékben lángolt volna, mint abban a nagytudású s vasenergiájú szerény falusi lelkészben. Ez jellemzi *Roskovics* kiváló egyéniségét, kinek áldásos munkásságára legközelebb még visszatérünk.

(Folytatjuk.)

A falumból...

A falumból írják
Búbánattal telve:
Balog Erzsí meghalt
Csütörtökön este.

Mikor sírba tették:
Még azon az éjen
Egy gyönyörű csillag
Ragyogott az éjen...

S hajnalban künn lelték
Egy szép legényt halva,
Merev szemmel nézett
Arra a csillagra...

Miklósné M. Nagy Ida.

Árva Farkas Zsófia.

Írta: Irisz.

Egy kétszáz évvel ezelőtt ifjú menyecske szomorú írása akadt a kezembe. A «méltóságos fejedelem» Rákóczi Ferencz nemcsak nagy lelkének beszédes tanúbizonysága és a sárgult levél is, a melynek durva papírosára «árva Farkas Zsófia» vetette, finom betűkkel, búbánattal teljes panaszos sorait, közbük hullajtván szemének égető keserű könyeit...

Anno 1700, a mikoron még csöndes, — hajh olyan szörnyűségesen csöndes! — idők jártanak a magyar fölött, akkor jegyzé el nemzeti és vitéző Gombos Imre ifjú legény hitese társul Farkas Zsófiát hajdon lányságában. El is röptette hamarost az atyai háztól négy csengős, czifra csótáros paripán a tulajdon fészkebe. Tizenkét villásszarvú fehér ökör húzta utánuk derék vasas szekereken a «fejbe aprítani valót». A tejet hat szép fejős tehén vitte s csak úgy ráadásul a többire ott maradt Gombos uram portáján a tizenkét villásszarvú fehér ökör is, vasas szekeresül, fejős tehenesül.

Boldog szép életet is élt az ifjú pár egynehány esztendőig, a míg az a csöndes idő tartott. Hanem egyszerre aztán csak valami nagy zaj kerekedett valahol odafönn a Verhovinán. Először még azt hitték, a kik messziről hallották, hogy csak afféle bujdosó szegénylegények zenebonája az, a mit majd szépen elcsöndesít a német zsendár. De csakhamar kitudt, hogy az bizony tárogatók sírása, karabinok pattogása és csatakiagyók zengése — együttvéve pedig a föllamadott magyar szabadság harci riadója. A mit ha ki meghall s magyar vér pezseg az ereiben, hát megy utána vakon, minden poklokot kereszti.

Meghallotta vitéző Gombos Imre is, és ment utána ifjú tüzzel, öreg fringival, magányos árvaságra hagyván szép ifjú asszonyfeleségét.

S árva Farkas Zsófia epedve, busongva csak várta, csak várta a hírt harcok mezejéről, dali hitvéséről. Évek mulásával megjött a hír, jaj, de nem volt benn köszönet. Pedig vitéz nagy úr küldte: Gombos Imre öbester. Olyan hideg volt az a levél, mint a téli éjszaka, melyen beállított véle a staféta. Szegény Farkas Zsófi majd megdermedt tőle, mikor elolvasta. Az volt benne, hogy ne várja tovább Gombos Imre öbesterét, mert ha hazajön is, nem neki jön immár...

Meg is jött az öbester úr nemsokára szép kurucz had élén... de hajh! nem Farkas Zsófiának. Hiába hullt könyje záporosó módra, esdő, kérdő szóval, mint a nyögő gerle, hiába kérdezte, hiába kérelme urát. Az csak fölülte két ökrös szekérre s két kurucz huszárral haza kísérte az atyai házba.

Ott is csak várt, remélt a szegény menyecske. Nem lehet ez egyéb, hanem kegyetlen tréfa, vagy szörnyűségesség álom — vigasztalagta magát. És várta, várta az urát, hogy majd egyszer csak betoppan és mindent megmagyaráz. De csak nem jött az öbester úr. Később aztán már nem is azt várta, csak a tulajdon szép jószágát, a mit az atyai háztól vitt s a mi isteni és emberi jusson most is őt illeti. Ha mást nem is: szép selyemszok-

nyait, arany, ezüst pártait, gyöngyös kalárisát, arany boglárait, gyémántos függőit — majd csak visszaküldi. Hiszen ezeket az asszonyi portékákat úgy sem használhatja.

De csak egy kis hírt kapott bizony mindezek helyett Zsófi asszony. Azt, hogy akadt már ezeknek a portékáknak is gazdája, aki használhatja s használja is őket. Asszony jött a házba...

Most már mindent megértett árva Farkas Zsófia. Csalódott szíve nagy fájdalommal pennát fogott és minden árvák s gyámoltalanok pártfogójához, a «méltóságos fejedelem»-hez megírta panaszos levelét eképpen:

Méltóságos Fejedelem,
nekem jó Kegyelmes Uram!

Hogy az Úristen Nagyságodat sok szegény gyámoltalan özvegyek, árvák és az nemes Haza szerencséjére sokáig éltesse s birodalmassá tegye — alázatosan kívánom.

Elhittetvén azt magammal, hogy a Nagyságod kegyelmes színe és tekinteti elől egy szegény is igaz és helyes alázatos kívánságában üressen vissza nem tér, én is azért ily bizodalommal viseltetvén, nagy alázatosan akarom Nagyságodnak declarálnom: minémű megbántódásom lött legyen az a fellejebb elmult nehány esztendővel az előt Gombos Imre urnál, ki is engemet hajdon leányságomban magának jegyezvén, hitese társul ugyan annak az évnék rendi szerent magához is vivén, élt velem jó életet egynehány esztendőig. Micsoda istentelen gondolat ennek utánna esvén elméjére, magától engemet elűzött s háztól két ökrön édes Atyámrul álló házhoz küldött. Minden javaimat, valamelyek édes atyámrul állók voltanak s úgy édes anyámrul (melyeket specifice alázatosan feltöttem:) elvötte hatalmasan, magánál megtartotta, semmimég ég alatt énnekem vissza nem adta. Hanem mindeneiket mostani feleséginek adott. Hogy pedig már szegény gyámoltalan voltam s másik az (t. i. Gombos) obersterré is hogy lött, nem volt annyi tehetségem, hogy törvénynevel is persequálhattam volna igaz pretensiómat.

Most annak okáért Nagyságod kegyelmes lábaihoz nagy alázatosan borulok, remélnedvén az Istenért is, hogy megtekéntvén Nagyságod énnekem ily nagy gyámoltalan állapotomat, és minden javambul való kifizetésemet, megtekéntvén azt is, hogy minden nemzetségekben az magyar haza mellett estek el, méltóztatassék egy oly parancsot kiadati: hogy valamim még az specifiált javaimból találhatatának Gombosné asszonyomnál, azokat visszadná minden perpatvar nélkül. Ugy az miket elköltött is, azokat is tartoznék visszafizetni, mint nem magát, mert mindazokat én magam vittem édes atyámrul álló házambul Gombos uram házához.

Mely Nagyságod ilyen szegényekhez való kegyelmességéért az Úristen megáldja Nagyságodat, az mint én is az Nagyságod hosszu szerencsés életéért s birodalmáért Isten előtt alázatos imádságommal megjelenni el nem mulatom. Elvárván Nagyságod Kegyelmes jó választát

Nagyságodnak, mint jó kegyelmes Uramnak
alázatos szolgálja

Árva Farkas Sophia s. k.

Kívül: Az méltóságos Erdélyi Fejedelem Felsővadászi Rákóczi Ferencz nagy jó kegyelmes urához alázatos instantiája az belül megírt személynek.

Alázatos instanciájához egy «memoriale»-t (jegyzéket) is csatolt Farkas Zsófia azokról a dolgokról, a melyeket visszakövetelt vala. A már említett selyemszoknyákon (tizenöt darab volt ilyen!) arany, ezüst, párták, gyöngyös főkötőkön, kilencz aranygyűrűn stb. kívül 15 punktumokban fölörölt itt, mint atyai házból eredő tulajdonát: 100 körmőzci aranyat, 500 német forintot, 400 magyar forintot, 100 körmőzci tallért; nem felejtí ki a tizenkét ökröt se «vasas szekeresül», sem a hat fejős tehenet. Végezetül «két láda fejer portékáját» (fehér ruha) is követeli «kiket Isten győzné leírni»...

A «memoriale», mely nem éppen megvetendő «hozomány»-ról tesz tanúságot, így végződik: «Ezeknek restitucióját, úgy mint az magam tulajdon jószágát, kívánám nagy alázatosan kegyelmes uramtul.»

És reménységében nem is salatközött árva Farkas Zsófia. Alázatos instanciája Rákóczi az egrí táborban találta. S a nagy szívű fejedelem, hadak vezérése és országos nagy gondok közepette is, meghallgatta a gyámoltalan nő panaszt. Szigorú rendeletben utasította Gombos óbester, hogy «aminémű portékái az instáns asszonyok nála találhatnának», azokat annak rendi és módja szerint visszaszolgáltassa, másképpen nem cselekedvén!

Aratás után.

Írta *Bársony István.*

Az isten szépséges szabad ege alatt vagyok a pusztán. Körülöttem szellő hinti-szórja a vadvirág illatát; a kék menyországról csak úgy szakad rám a nap tizes csókja. Szívom a rónaság édes, szabad levegőjét; dagadozik tőle a szívem s felujong a lelkem.

Ime a földi térekre lopódzott *végtelenség*, amelyben elveszek. Olyan nagy itt a csönd, a pusztá némasága. Az immár learatott földeken nem látni kaszást; nem hallani a marokverő leányok vidám dalát. De a teljesített munka jelei itt vannak. Itt van a sárga tarló és sok helytt kint van még rajta a kereszt, — az élet.

Mিনtha még itt is a megváltást jelképezné, amiben az örök élet reménysége van.

Mennyi szorgalom kellett ahhoz, hogy ez a csöndes térség az aratás után következő képet mutathassa!

A puszták népének az erejét s kitartását mily kemény próbára teszi az anyaföld, amely a mindennapi kenyérral fizeti a ráfordított munkát.

Ez a síkság, amely itt előttem és körülöttem terül, tulajdonképen egy kiürített kincstár. S aki ezt a kincset megtöltötte volt, aki arcának a verejtékével öntözte akkor, amikor még csak reménység volt, s akkor is, amikor a kész eredménnyel lehetett beszámolnia: bizony megérdemli mindnyájunk szeretetét.

A föld népe ez; — a fáradhatatlan, szántó-vető, aki aratás idején olyan munkát végez minálunk, aminőt a föld egyetlen más népe sem. A hajnali órák hűvösségében már hallani a kasszája pengését, amint köszörüli s végigkalapálja; s ha munkába állott, hajlott derékka dolgozik napestig és közben alig pihen máskor, mint ebéd idején. Sietnie kell a munkájával, mert ha az érő szem hirtelen kapja a nagy forráságot, megfionnyad a kalász s bele-szorul a piros aczélos mag.

A hajnali pirkadással kezdi a nehéz munkát ez a mi csodálatos, páratlan szántóvető népünk, amikor az elkényeztetett úrfajta még javában alszik a fülledt szobában. Az aratók ilyenkor a felséges hús illatos levegő, ami edzi és erősíti, — ami az életét meghosszabbítja és az erős munka mellett is sok édes örömet kínál neki.

Hogyne szánakoznék az ilyen edzett pusztai ember a finnyás népségen, aki még cipőzs lábát is érzékenyen kapkodja, ha végigmegy a tarlón, holott az arató mezelen talpát még a túske se sérti fel.

Rajongok ezért a csendes, munkás, függetlenségre született néprért, amelynek a föld a bálvány, a termő föld, amiből erőt merít, hogy az erőit munka alakjában visszaadja neki.

Hamvaskék vadgalambpár ereszkedik le az egyik «kereszt» tetejére, ott csipegeti a kalászból kikandikáló szemet, amíg valami nyugusát nem vesz észre, hogy akkor hirtelen megcsattogtassa a szárnyát s tovább álljon. Ez a félnék madár önkényesen veti ki az adót a gazdára

s beszedi a dézsmát, akárhogy is. Más kártevő itt nincs; veréb a nagy pusztán aránylag kevés van; a falvak közelségét szereti ez a csiripelő sáskahad; sővények s bokros árkok mentén rajzik, csapong; a messze rónán, emberlakástól távol, nem szívesen bolyong.

Elnézek a kenyértermő síkon, s nem titkolhatom magamban, hogy elfog az irigység mindazok iránt, akik idekint élhetnek állandóan.

Mennyi örömem tudna lenni a várakozásban, mikor nézném, méregetném, találgatnám, hogy tegnaptól mára mennyit nőtt a vetés. Biz' ez a várakozás nincsen gondok nélkül; hisz' száz veszély fenyeget aratásig, sőt még azontúl is. Jég jöhet, ami összetör mindent; vihar jöhet, ami lefekteti, megdönti a vetést, s a kereszteteket aratás után a harmadik határba hordja. Fenyeget az üszög, a rozsda, a sok eső, a tartós szárazság, sőt újabban a sáska...

De tán éppen ez a küzdelmes bizonytalanság teszi, hogy olyan egész, olyan szívből fakadó és áhítatos a hálaadás, ami a Természet nagy templomának az áldozata után a sziveket betölti.

Merengésemben mintha kaszapengést hallanék, mintha vidám nóta csendülne leányajkakon. És mintha orgonáznának hozzá.

Képzelőds, tudom; de hogy ilyeneket álmodom, ébren: az is azt bizonyítja, hogy áhítat lakik itt, amely a pusztá hangjait imádsággá varázsolja.

Tavasszal még könyörgés volt itt a madárdal, most, aratás után hálaadó ima a méhdöngés is.

Tisztes fűvel van tele a tarló, a méhek azt dézsmálják. A piczi fehér virágot csókolgatják.

Folytatják a munkát, amiben nekik meg a magyar aratóknak nincsen párjuk.

Szénpor.

Boldogság.

Boldog sohsem lehet, ki nyárban Telet kíván, télen tavaszt.
A boldogságnak titka: tudni,
Hogy bírjuk azt.

Borostyán.

Borostyánlomb befutja a falat,
Veréb tanyázik zöld disze alatt...
Ó, a világon gyakori eset,
Hogy borostyán övez verébfeket.

Szabolányi Gyula.

Berchtesgaden.

1906 aug. 4.

Írta: *Szerelemhegyi Tivadar.*

Mikor néhány évvel ezelőtt mint turista Erdélyben kóboroltam, egyik csiki faluban megkérdeztem a szemközti jövő székelyt, hogy merre van a nagykorcsma?

«Instálom, — felelte — nincs is itt korcsma».
«Hát hová megyek én ebédelni?» — tört ki belőlem önkéntelenül.

«Instálom, akár én hozzám!» — felelte a székely, — befelé nyílik ám itt minden ajtó.

De sokszor eszembe jut most ez a kedves mondas, amikor a Berchtesgadener Land parkszerű útjain járok s el-elnézegetem a lombok közül minduntalan előbukkanó csinos villák székely kapuit.

Mert van ám itt székely, meg magyar motívum bőven. Ha a magyar ember otthon hagyta gondjait s idejött, Bajorország gyöngyöcse és a tájék szépségén elmereng, ebredésekor jól megdörzsölje a szeméit! Mert, ha az apró ablakok piros-fehér-zöld rámáira, ezek tulipánszár-szerű

vonalaira, meg a székeley kapukra esik első tekintete, hát nem állók jót érte, hogy nem a kezét nyújtja-e a legelső szembejövő bajornak, akinek piros pipi kendőcsücske libeg ki a zsebéből. Ha pedig Berchtesgadenben az épen most épülő városi múzeumot meglátja, akkor egyszerre a millenniumi kiállítás egy-egy kedves magyar pavillonjára gondol. A kecses épületen körülfutó fatornác, ennek háromszinnel díszített gerendái, oszlopai, előreugró tetőzetének belső faragott deszkái és facsipkái szakasztott olyanok, mint a magyar faváros házakéi.

Talán itt is ugyanaz az olasz kultúra hatott, ami Magyarországon s ebben a konzervatív országban épüty megmaradt, mint nálunk az ország félreesőbb, elzártabb helyein s emlékein. A virágdíszek közül sem hiányzik a tulipán, csak épen, hogy tömzsibb a virága, mint a miénknek. Olyan mint a földnek a másik virága, az asszony. Nálunk, Magyarországon, ahogy a nóta mondja:

... Hajlik ide, hajlik oda
Lilomszál, rózsaszál...

a nők kecses, hajlékony természetű, Bajorországon olyanok mint a gombóc. Ilyen különbség van a két ország tulipánvirága között is.

Berchtesgaden, mely alig van akkora, mint egy kisebb magyar vármegye, egész a napoleoni háborúk végéig önálló terület volt, mely fölött egy hercegesített prépost uralkodott. 1813-ban bekebeleztek be Bajorországba. A pápi uralom külsőségei még most is megvannak. A sok, szép és gazdag templom, kápolna, az utakon emelt szobrok, a fákön függő szent képek, feszületek mind ennek a tanúi. Hogy az igazi hitélet mennyire benső, azt nehéz rövid idő alatt megállapítani, de az határozottan visszatetsző, hogy se a templomok, se a feszületek előtt nem emeli meg a kalapját senki se.

A hasonnevű fővárosban a napokban szép ünnepély volt. Egy fiatal kath. pap mondta első miséjét. A várost fellobogózták s a házakat lombfűzrékkel, virágokkal díszítették. Az első misés papot ünnepi menetben kísérték egyik templomból a másikba. A menet élén bányászzenekar játszott, fehérbe öltözött leányok, a pap szülővárosának küldöttsége, rokonok, ipartestületek, tűzoltók s a nagyszámú nemzeti viseletet öltő közönség mind, mind pompás látványt nyújtott. Olyan, amilyenben ilyen alkalomból otthon nincs részünk s bizonyára örökre emlékezetes marad annak az isten szolgájának is, akit az oltárhoz vezető első útjára ennyi kitüntetés kísért.

Az egész Berchtesgaden ugyanis egy nagy nyaralótelep. Magának a fővárosnak a fekvése gyönyörű, elragadó. Egy alpesi völgy közepén kiemelkedő magaslaton épült csinos városka. A völgyön patakok rohannak végig, a patakok partjain pedig szebbnél-szebb villák, hotelek kandálnak ki a sűrű fenyvesek közül. Itt-ott ösztömörülnek a házak egy-egy csinos templom, vagy épület körül, s arról tudjuk meg, hogy ismét új faluba értünk. Azután folytatódik tovább: megint nyaraló, vendéglő, privát ellátás. Az egész Berchtesgaden havasoktól bekerített óriási elegáns park, melybe nyaralni, üdülni jár Közép-Európa elegáns népe, turistáskodni a nyárspolgár, no meg a kevésbé pénzes lateiner.

De az intéző körök tudják is vonzani a pénzt költő közönséget. Itt a Szépitőegyesület és a támogató hatóság nem elégszik meg azokkal a szépségekkel, amiket a természet pazarul rárakott a vidékre, hanem két kézzel igyekszik azokat a modern kényelem és izlés kereteibe foglalni. Hja! Szép virág a rózsza a budakeszi tehénistálló közelében is, de a Margit-sziget milliójében még sokkal szebb!

A közönség megnyerésében s ide édesgetésében azonban, mint már érintettem, nagy, talán túlságosan is nagy szerepe van az ámitásnak. Nem említem egyes vendéglősök nagyhangú hirdetéseit, amelyekben a szálló előtt kibövellő patak partján «nagyserű» tűzijátékot ígérnek, amiért «csekély» belépő díjat kérnek. De mikorra az est leszál s a vendéglő terrásza zsúfolásig megtelik, akkorra vagy bekövetkezik a minden pillanatban kéznél levő eső, mely a tűzijátékot elmosa vagy pedig — megtartódik a tűzijáték. «Mundus vult decipi, ergo decipiatur mundus!» A világ azt szereti, ha megcsalják, hát meg is csalják. Van ebben a «tűzijátékban» csengetyű, dob, trombita, talán bukencz is, de tűz, — azt hiszem, sokkal több szunnyad a terrászokon unatkozó szép asszonyok álmos pillái alatt. Budapesten az iparos sztrájkoló jelöltek, mikor az esti iskolából kiszabadulnak, sokkal különb tűzijátékokat rendeznek bengályfúvalkal.

Vagy az «Almtanz»? Óriási plakátok hirdetik, hogy ma este az egyik vendéglő nagytermében bemutatják az «eredeti», a «híres» almtanzot, maguk az ősi almlakók, a hamisítatlan nép. Megint csak tódulás, tolongás a jegyekért, zsúfoltság s mit látunk? Szakasztott ugyanazt, amit Budapesten ünnepnaponként a városliget környékén, a hívósvölgyi stb. utakon levő zöld korcsmákban: sváb bandák mellett hopszasszát tánczó cseledek. Megvan ezeken is ép úgy mint amazokon az istállóillat, a kapadohányval telt pipa, sőt a durvaság és részegség minden jele is. A különbség csak az, hogy mindezt otthon ingyen élvezhetjük, itt meg belépő díj mellett. De hát ez nem baj. A közönség nevet és meg van elégedve, mert egy estét megint agyonütött, sőt a naivabbak még hiszik is, hogy alpesi pásztorok és szennerinnek ugrálnak előttük.

Mindez azonban eltörpül amellet az élelmesség mellet, amivel a hatóság, sőt az állam részéről találkozunk. Vasúti várótermekben, utléirő fűzetekben, plakátokban, olvassuk, fényképeken látjuk a berchtesgadeni állami Salzbergwerknek, a sóbányának a reklámozásait. Minden utazót saját érdekében komolyan figyelmeztetnek, hogy el ne mulassza ezt a híres sóbányát, annak bányaműveit, salinát megnézni. Tódul is az idegen oda. Magánfogatok, omnibuszok, postakocsik, meg a pompásan jelzett gyalogutak csak úgy öntik a látogatókat. A bánya bejárata előtt már hemzseg a nép, de még várni kell, mert a nők s a férfiak előbb átöltözködnek. Úgy ám! Mert a bányákba nem lehet tisztességes utcái ruhákban leszállani. Ime! Már jönnek is ki az öltözőkből! A nők hófehér térdnadrágcskákban, fekete zubbonyban és kackiás világoskék-fehér kucsmákban. Jól áll nekik. Nem is indulnak még le a bányába; előbb bemutatják magukat hozzátartozóiknak, ismerőseiknek s végül a nagy tömegnek. Úgy látszik mintha az átöltözködés lenne a fő, nem a bánya. Ez ugraszta be azokat is, kik még haboznak és sokallják a két márka belépő díjat. Jó ideig sétálgatnak a közönség előtt le és föl, tetszelegnek maguknak új szerepükben. Hiszen mindegyik primadonna szereti a nadrágserépet s 10 éven felül és 60-on alul ugyan melyik nőben nem lappang a primadonna?

Végre kiosztják a kis bányászmeccseket s megindul egy-egy csapat, amelyikre a sor rákerül és eltűnik a bánya torkolatában. A meccsek pis'ogó világa mellett meghurcolják őket majd egy óráig hosszú keskeny folyosókon, leeresztik, meg felhúzzák az úgynevezett Rutschbahnon, áteveznek velük egy mesterséges kis tavon, azután felülítetik őket a kutyákra s nagy csengetés, sipolás között kigördülnek ismét a közönség közé. A térdnadrágosok kacagnak s futnak a fotográfushoz, hogy megörökítsék magukat. Még hetek multán is gyönyörködnek a fotográfiákban és csak mikor otthon a papa, vagy a komoly plébános bácsi kérdegeti őket, akkor veszik észre, hogy bányát, bányamunkát, bányamunkást, sőt egyetlen szem sót, vagy sóvizet nem mutattak nekik. Az egész állami hűhó csak arra való, hogy a közönséget beugrassa s megfizettesse. Üzletnek nem rossz üzlet, mert az állam ezen az egyetlen helyen, minden befektetés nélkül (ha csak a térdnadrágok árát nem számítva) bevesz három hónap alatti százezer márkát. Óh Mármáros! Kunigunda, Apaffy bányák! Óh Parajd, Vársárhely, Vizanka stb.! hol maradtok a ti nagyszerű, komoly és tanulságos látóvalóitokkal e mögött?

Élftacsarodik a szívünk és búsan ballagunk vissza székeleykapus, gyönyörű kis villabeli lakásunkba. Az úton a vidék szépsége szelidíti fájdalmunkat, s a mindenben mutatkozó műveltség, kényelem, izlés elringató hatással van még a honfibantra is. Már-már megbékülünk s nem okoljuk magunkat, amiért ide jöttünk, de újból kitör belőlünk a keserűség, mikor a kiskaput be akarunk lépni. Az ajtó nem enged. Csak most vesszük észre, hogy itt nem befelé nyílnak a kapúk, hanem kifelé.

Van azonban itt nagyon sok komoly, tanulságos és szép látni való is. Ezekről legközelebb.

☞ A pápaválasztás évfordulója. Augusztus hó 4-én volt három éve annak, hogy X. Pius pápa lett. 1903-ban, ezen a napon, 50 szavazattal választották meg Sarto bíbornokot pápának. Rampolla 10 és Gotti 2 szavazatot kapott az utolsó szavazás alkalmával, míg az első szavazáskor a velencei patriarcha csak 5 szavazatot kapott, XIII. Leó volt államtitkárja pedig 24-et. A konkláve július 31-én, Szent Ignác napján, nyílt meg és Szent Domonkos napján ért véget. Rómában ebből a tényből azt magyarázták ki, hogy az új pápa a két nagy rend, a jezsuita- és a dominikánus-rend, alapítóinak a patronátusa alatt áll.

Byron házassága.

Irtá: **Dr. Yolland Arthúr.**

IV.

«Eljegyzés 1814 szeptember; esküvő 1815 január; a «*Dream*» megjelenése 1816 július; ilyen epigrammatikai rövidséggel bizonyítgatják, hogy Byron házassága csak egy szeszély szüleménye volt. Az igazság azonban az, hogy míg a «*Dream*» (amelyet az elválás után írt) ön-életrajzában sok az erős képzelet sugallta rész (ezt Byron naplója és levelei bizonyítják), a költő már 1812-ben Milbanke kisasszonyt annyira szerette, hogy nőül akarta venni. 1812, az első visszautasítás és 1814, az eljegyzés között pedig szerelme napról-napra mélyebb gyökeret vert.

1814 szeptember 20-án írja Moore-nak, hogy «ő róla azt mondják, hogy örökölni fog, erről semmit sem tudok, nem is kérdezősködöm. Azt tudom, hogy tehetséges és kitünő tulajdonságokkal bír és hogy ítélőképessége van, tagadhatatlan, mert hat udvarló visszautasítása után engem választott . . . komolyan mondom, hogy ha hozzájárulok boldogságához, magam is boldog leszek.» Ez komoly elhatározásról tesz tanúságot, nem holmi gyermekes szeszélyről.

Az esküvőt 1815 január 2-án tartották a menyasszony hazájában, *Scahamben*, Durham megyében. A mézes heteket Halmabyben, Sir Ralph Milbanke kastélyában töltötték. Hogy milyen boldognak érezte magát Byron, bizonyítja levele, a melyet 1815 február 2-án írt Moore-nak: «Feleségem és én kitünően összeférünk. Swift ugyan azt mondja, hogy okos ember soha sem házasodott meg, de azt hiszem, bolond nem is kívánhatna boldogabb jövőt. Még mindig azon a nézetem vagyok, hogy házasságot bizonyos időre kellene kötni; bár biztosítom, hogy az én szerződésemet én megújítanám, ha 99 évre szólna is.»

Byron féltestvéréről, Augusztáról sok szó fog esni. A költő igaz szeretettel volt Leigh ezredes felesége iránt, Lady Byron pedig rajongott érte. 1814 október 16-án találkoztak először, majd pedig, amint útközben Halmaby és London között a fiatal pár Six Mile Boltom, Leigh ezredes házában egy-két napig tartózkodott, a két rokonlelkű nő ismét találkozott.

1815 márczius 18-án Byronék Londonban voltak, a hol a Devon hercegné által rendelkezésükre bocsátott házban telepedtek meg. Lady Byron novemberre várta lebetegedését. Azért is, és mert Wentworth báró áprilisban meghalt, visszavonultan éltek. Hitelezők zaklatták, azért takarékoskodniok kellett. És mégis a legnagyobb egyetértésben éltek. Byron dédelgette, bálványozta nejét, aki a maga részéről enyhítette férje bánatát, még az írnek szerepét is játszotta, vigasztalta a költőt. A legnagyobb összhangban éltek egészen augusztusig.

Akkor kezdődött a viszály, a melynek eredménye az 1816-ban történt válás. Byron tudomására jutott, hogy neje is hiszi, hogy búskomorságba esett. Ez a felfedezés fájta neki, de a zsémbelődésnek fontosabb okai is voltak.

Az első aggodalom, a melyet Lady Byron érzett, ama gyakori látogatások eredménye volt, a melyeket a költő Melbourne Houseban tett. Ott természetesen Lady Caroline Lamb-bel találkozott. Lady Byron féltékeny volt. Ez volt az első felhő, a mely családi boldogságát fenyegette. Azért

«boldogtalan családi
Frigyük bilincset túrve hordozzák.
Szeretnék egymást hülve-halva látni!
De bár belől viszályok férgé rág,
Világnak száját nincs alkalmá tátni . . .
Még egyszer aztán kilobog vadúl
Az elnyomott láng s mindent összedönt.»

Azonkívül, bár fájdalommal, be kell vallanunk, hogy Byron kiméltlenül viselkedett feleségével szemben egy olyan időben, a melyben a nő-minden szeszélyét a legnagyobb gyöngédséggel kell túrni. Gyakran dühbe jött, még gyakrabban makacs hallgatásával vérig sértette a gyengélkedő asszonyt. Tudjuk, hogy egy alkalommal, a mikor dühös volt, óráját a tűzbe dobta. Különczködését, érthetetlen szeszélyét elmezavarnak tulajdonították. A míg az elmezavar alaposágában hitt Lady Byron, még az előzetes (1816 január) elválás után is, a kibékülésre gondolt. Azonban, mikor az orvosok megállapították, hogy Byron elméje nem zavarodott meg, hallani sem akart a kibékülésről. A gondolat, hogy férje épelméjű volt, amikor egy áldott állapotban levő asszonyt sértegetett és üldözött, undorral töltötte el.

Az asszony elkeseredéséhez hozzájárult az a tény is, hogy Byron elhatározta, hogy mielőbb elköltözik Angliából, feleségével, ha az követni akarja, nélküle, ha marad.

(Folytatjuk.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Jó magyarság. Ezzel a címmel igen hasznavehető, derék munkát adott ki *Kelemen Béla* középiskolai tanár mindazok számára, akik a magyar nyelvvel és helyesírással nincsenek tisztában. Kelemen könyve két részre oszlik. Az első rész: a helyes magyarság szótára; ebben betűrendben találjuk mindama szavakat, melyeknek írása, kiejtése, ragozása vagy kötése kétséges lehet. A második rész: nyelvtani tudnivalók. Ebbe a részbe azokat a cikkeit, értekezéseket, illetve azoknak kivonatait és eredményeit gyűjtötte össze nagy szorgalommal a szerző, amelyeket a különböző nyelvtani kérdésekre vonatkozóan kiválóbb nyelvészeink, íróink tettek közzé a Magyar Nyelvben, Magyar Nyelvőrben s a napi és heti lapok hasábjain, úgy hogy kétség esetén bárki könnyen megtalálhatja az útbaigazítást arra nézve, hogy miképpen kell jól magyarul írni és beszélni. Az életre való könyvet ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Szerb irodalmi ünnep. A belgrádi szerb színházat megalapítója, *Popovics Sztéria Jován*, magyar földön, Verseczen született száz esztendővel ezelőtt. A magyarországi szerbek ezt az évfordulót nagyszabású ünnepséggel fogják megtartani az ősszel Ujvidéken. Az emlékünnepben a belgrádi és ujvidéki szerb színházak *Popovics* egy egy darabját adják elő. Az ünneprendezőbizottság meghívta a Kisfaludy- és Petőfi-Társaságot, valamint a budapesti és kolozsvári Nemzeti Színház igazgatóságát is az ünnepre.

Iparművészeti kiállítások. A Magyar Iparművészeti Társulat kiállítási bizottsága augusztus 7-én tartott gyűlésében elhatározta, hogy a milánói magyar kiállítás elpusztulására való tekintettel a jövő év márczius havában nagyszabású lakásberendezési tárlatot fog rendezni. Ezzel a tárlattal kapcsolatosan bemutatja a milánói kiállítás tüzvész által elpusztult kiváló művészi tárgyak mását is, még pedig egy önálló gyűjteményes kiállítás keretében. A szokásos karácsonyi kiállítás alkalmával csupán iparművészeti tárgyak kerülnek bemutatásra.

Iparkiállítás Kassán. Felvidéki városaink az utolsó évtized alatt bámulatos haladást mutatnak a művészet ipar és kereskedelem terén. Különösen Kassa város az, mely valóságos kulturközpontja lett az Északkeleti felföldnek. A Kassai Kereskedelmi és Iparkamara kezdeményezésére, mint értesülünk Kassán augusztus 25-én egy hónapra terjedő iparkiállítás fog megnyílni. A kiállítás a kamara területén levő iparvállalatok és kereskedők fogják a maguk készíttette iparcikkeket bemutatni. A kiállítás célja az, hogy a magyar közönség meggyőződést szerezhesen arról, hogy mily versenyképes cikkek készülnek Kassán és környékén.

Uj bányamúzeum. Ez év őszén nyílik meg Roznyón egy bányászati és kohászati múzeum, mely fel fogja ölelni a Rimamurányi Vasmű Részvénytársaság

összes gőmör- és borsodmegyei bányáinak nyerstermékeit, kohóinak és gyárainak összes feldolgozott termékeit rendszeres gyűjteményben. A bányamúzeum alkotását Andrássy Dénes gróf nagylelkűségének köszönheti, miért is a gróf megboldogult hitvesének a nevét «Francziska-Múzeum» fogja viselni; a felállítandó múzeum nagy haszonnal fog járnai a bányaiskola hallgatóira is.

Színház hírek. Az arenák szezonja idestova elfogy s a szórakozás vezető szerepét nemsokára a közsínházak veszik át. Egyik-másik már hírt is ad magáról, hogy micsoda értékes újdonsággal fog szíveskedni közönségének a közelgő őszi évadban. Leghamarabb a Király színház kapui nyílnak meg. Serényen dolgozik repertoárján már a Népszínház is, melynek egyik vonzó újdonsága *Ruttkay Imre «Ilca»* című népszínműve lesz.

Szirmai vendégszereplése Ungváron. *Szirmai Imre*, a Népszínház jeles művésze három estén vendégszerepelt Balla társulatánál Ungváron. A Szókimondó asszonyság, a Lili és a Gyimesi vadvirág darabban játszott Szirmai oly nagy pártfogás mellett, hogy az utolsó előadásokra napokkal előbb már jegyet egyáltalán nem lehetett kapni. Balla társulata különben is zsúfolt ház mellett tartja előadásait s kitűnően szervezett társulata méltán rászolgál a közönség pártfogására.

Rossi Rosina Bártfán. A bártfai fürdő vendégei e napokban nagyszabású művészi daletélyben gyönyörködhetnek. Rossi Rosina, hírneves olasz énekművész előkelő közönség jelenlétében daletélyt rendezett Bártfán. A hangverseny az évad legsikerültebbjei közé tartozott. A hölgyközönség tetszésének azzal adott kifejezést, hogy virágcsokrokat röpített a pódiumra, ahol a művész nő virágözön között állva ismételte meg többször ének-számai. Rossi Rosina különben már eddig is több magyar fürdőn rendkívül nagy sikerrel hangversenyzett. **Ör.**

A HÉTRŐL

☞ Szent István napja. Az első magyar király ezidei emlékünnepe országos zenei keretben fog lezajlani, mint az előző években. Az ünnepre nagy előkészületeket tesznek, különösen Esztergomban és a fővárosban. *Strobl* Alajos szobrászművésznék, a Szent István-szobor alkotójának, előterjesztésére a miniszterelnökség elhatározta, hogy Szent István szobra mellett s a Halászbástyán az első alkotmányos király ünnepén, augusztus 20-án koronaörök teljesítsenek díszőrséget. Első esetben az idén fognak díszőrséget állani a koronaörök Anders koronaörök kapitány személyes vezetésével, még pedig kora reggeltől késő estélig, úgy hogy az ünnepélyre a fővárosba felránduló vidékieknek módjában álljon a daliás magyar koronaörökben gyönyörködni. Még díszesebb ünnepe lesz Esztergom városának. A mult évben vetették fel ugyanis azt az eszmét, hogy az első magyar király napját születése helyén, Esztergomban nagy ünnepségek közt üljék meg az ország. A tervet közlötték *Vasary* Kolos hercegprímással, aki a mozgalom élére állott, s az idén rendezik a primási fővárosban az első országos Szent István-ünnepet. Az ünnep hat napig tart s augusztus 15-én kezdődik. A hercegprímás körlevelet intézett lelkészkezdő papsághoz, hogy Szent István napjára búcsújárásokat szervezzenek. A kereskedelmi minisztert pedig fölkérték, hogy erre a napra mérsékelt áru vasúti jegyet engedélyezzen az ország minden részéből Esztergomba. A főkáptalan ígéretet tett, hogy az ünnepségek alatt világhírű kincstárát nyitva tartja a látogatók számára. Ekből az előleges jelentésekből is kiválgatják, hogy ez idén impozáns és országos jelentőségű lesz az első magyar királynak szentelt ünnepnap. A székesfővárosban tartandó Szent István-napi ünnep programját most állította össze *Kánter* Károly, a budai királyi vártemplom apátplebánosa. A nemzeti ünnep sorrendje a következő: Augusztus 20-án, hétfőn reggel 4—5 óráig harangozás Budapest összes templomaiban. Reggel öt órákor minden templomban csendes szent mise, mely után a hívek a papság vezetésével a Szent Jobb körmenetbe a királyi várba indulnak, ahol a sorrend szerint a Szent György-téren és utcában gyülekeznek. Reggel fél hatkor a királyi vár Szent István-templomában csendes szent mise, 7-kor a bevezető könyörgések, mely után a körmenet elindul. A körmenetet dr. Kohl Medárd fölszentelt püspök fogja vezetni. A körmenetet zászló alatt az ifjúsági egyesületek nyitják meg, utánuk következnek a társadalmi egyesületek, a tudományos társulatok, a jobb- és balparti plébániák, az apácák növendékeikkel. Ezután jön a díszszázad élén a katonazenekarral, mely az «Oh, dicsőséges Szent Jobb kéz» és «Ah, hol vagy, magyarok

tündöklő csillaga» kezdetű, régi, Szent Istvánról szóló énekeket fogja előadni. A katonaságot követik a hatóságok tagjai, majd a papság a Szent Jobb. Két oldalt az egyetemi tanács és a székesfővárosi tanács tagjai haladnak. Nyomukban lépdel a Szent Jobb öre: *Kánter* Károly, a királyi vártemplom apátplebánosa. Ezután halad Kohl Medárd fölszentelt püspök a segédkezdő papsággal, végül az állami és katonai főméltóságok. A körmenet a Szent György-téren és utcán, a Disz-téren és Uri-utcán és Szent Háromság-téren vonul a koronázó Mátyás-templomba, ahol reggel 8 órákor szentbeszéd lesz. A hercegprímás megbízásából az ünnepi beszédet *Kudora* János hontviski esperes-plebános mondja. Az ünnepi szent misén *Vasary* Kolos bibornok hercegprímás pontifikál. Mise után a körmenet visszaindul a királyi vártemplomba, ahol az ünnepélyes Te Deum után a Szent Jobb a hívek tiszteletére egész napon át közszemlére teszik.

☞ A pápa körlevele. X. Pius pápa a mult hó második felében egy szigorú tartalmú körlevelet bocsátott ki, melyet az olasz papsághoz intézett. A pápa, kinek figyelmét semmi sem kerüli ki, ami az egyházi ügyek keretébe tartozik, legújabb encziklikájában inti a püspököket, hogy a papoktól és klerikusoktól szigorúan követeljék az engedelmességet, amely minden hívőre, de különösen a lelkipásztorokra nézve kötelező. A fölszentelés előtt lelkiismeretes kiválasztást kell tartani. Visszautasítandók azok, akik pápi hivatás nélkül csupán becsapgyóbbul konkurálnak. A klerikusoknak csak nagyon fontos okból és az illető megyés püspök teljes kezsége mellett szabad egyetemet látogatniok. A klerikusoknak el kell tiltani, hogy külső agitációkban részt vegyenek s csak olyan olvasmányokat kell kezükbe adni, melyeket a püspök engedélyez. Szűzéken szorítóknak a szentírás idézetekre s azok magyarázataira. Jobb, ha a híveket egyszerű papos prédikációkkal elégitik ki, mint ha olyan tudákos prédikációkat tartanak, melyek többet ártnak, mint használnak. A keresztény nép-egyesületi konferenciákon a papok csak a megyés püspök engedélyével vehetnek részt. Ha a pap többet foglalkoznék világi dolgokkal, mint Jézus Krisztus tanításával, a püspök köteles őt rendreutasítani, ha pedig ez nem használna, kiméletlenül elűzendő. Lapszerkesztést csak akkor vállalhat a pap, ha felsőbb hatósága beleegyezést adja hozzá. Elvárja végül a papságtól, hogy minden olyan mozgalomtól, amely a fennálló rend megváltoztatását célozza, távol fogja magát tartani. Végül az encziklika egyik szigorú pontja megköveteli, hogy a szeminariumot a legszigorúbb kánoni szabályok szemmel tartásával vezessék s a tanárok tanítását ellenőrizzék. Ezekben foglalja össze az «*Osservatore Romano*» az olasz püspökökhöz intézett pápai kézirat tartalmát.

☞ A pápai koronázás évfordulója. Mint Rómából jelentik, a pápa koronázásának évfordulója alkalmából a Sixtus-kápolnában ünnepies istentisztelet volt, amelyen a pápa, a Rómában tartózkodó bíborosok és püspökök, a diplomáciai kar és a nemesség tagjai vettek részt. A misét *Mery del Val* bíboros államtitkár mondotta. A kart msgr. *Perosi* dirigálta. Utána *Mery del Val* bíboros a Vatikánban nagy ebédet adott. A pápához igen sok üdvözlőtávirat érkezett.

☞ A király születésnapja. A király születésnapján, augusztus 18-án, katonazenekarok járják be kora reggel a főváros utcáit. Az 52-ik ezred zenekara a királyi palotából indul s a Szent György-teret, Uri-utczát bejárva, a Palota-tér érintésével a Fő-utczán s Tárnok-utczán keresztül visszatér a Várba. A 44-ik ezred zenekara a Bajnok-utczán és Podmaniczky-utczán vonul végig s tér vissza az Albrecht-kaszárnyába. A 6-ik gyalogezred zenekara a Mária Terézia-kaszárnyából indul el s bejárja a József-körutat, József-utczát, kimegy a Kálvin-térre s innen az Üllői-úton visszatér a kaszárnyába. Végre az 56-os zenekar a Haller-kaszárnyából indulva ki, a Ferenczváros utcáit járja be.

☞ Gróf Apponyi Albert kultuszminiszter a mult héten érkezett vissza londoni útjáról, hol az interparlamentáris konferencián ragyogó szónoklataival dicsőséget szerzett a magyar politikai világnak. Ez időszertin eberhardi birtokán tartózkodik, de itt sem pihen, mert hivatalos ügyeinek elintézése végett sokszor felrándul a fővárosba.

☞ Ábrányi Kornél miniszteri tanácsos, a miniszterelnöki sajtóiroda vezetője, egészségének helyreállítása végett e hó 5-én Karlsbadba utazott.

☞ Ritka régi pénz a velencei Márkus-templomban. Pusztul, dűledézik a csodaszép lagunaváros s az enyészett romboló ereje kikézdte már a monumentálisabb alkotásokat is. A Szt.-Márk-templom is egyike azoknak a velencei épületeknek, melyekre nagyon ráfér a restaurálás. Legutóbb egy bizottság vizsgálta meg és megülközve konstataálták, hogy a boltozatokat tartó oszlopok

annyira lesültek már, hogy a templom összeomlásától lehet tartani. Azonnal a restauráláshoz fogtak, hogy a fenyegető veszélyt elhárítsák. Amikor az úgynevezett Patriarcha boltozatot kezdték restaurálni, el kellett távolítani a bizánci mozaik táblákat és az alkalommal az egyes táblákat összetartó csementben egy kis rézpénzt találtak, amelyről beható vizsgálat után megállapították, hogy az Dandolo Enrico dozse korából származik és rendkívül ritka pénzdarab volt még abban az időben is. A talált pénzdarab alapján megállapították, hogy mikor rakták be a templom falába a mozaik táblákat. A kis érmen látható évszámból kitéjt, hogy a mozaik táblákkal Dandolo Enrico dozse uralkodása alatt 1192—1205 között díszítették fel a Patriarcha boltozatot. Így kerül sokszor a véletlen folytán egy-egy kulturtörténeti adat felszínre.

Petőfi-ünnep Fehéregyházán. A *Szegesvári Magyar Polgári Kör* ez idén is leróta a hála és a kegyelet adóját s nagy ünnepeket rendezett a fehéregyházi csatáért a turul-madaras emlékoszlopnál. Az ünnepeken nemcsak a segesváriak jelentek meg nagy számban, hanem elzárándokolt a csatasíkra Udvarhely megye, Háromszék megye rendkívül sok hazafias polgára. Ott voltak a derék székelek, jelét adván megjelenésükkkel annak is, hogy Petőfi nem csodólt bennük, mert «nem fájult el még a székelvél». Az ünnepeken Lőrinczi Dénes és Benedek Aladár szavalt. Balás Imre ref. lelkész imádságot mondott. Bihary István ünnepi beszédet mondott. Közreműködött még az alsó-rákosi EMKE-dalkör, melyet Katona Márton vezetett. A közös ebéd után hazafias pohárköszöntőt mondott Katona Sándor, Dér István 48-as honvéd, Bihary István, Magyar József. A sikeres ünnep rendezéséért elismerés illeti a Segešvári polgári kört s a Fehéregyháza község lelkes magyarságát.

Virágzik a Viktória Regia. Hazánkban a Viktória Regia, amely nemcsak a trópusok, hanem az egész növényvilágnak is egyik legszebb és legérdekesebb példánya, most van legszebb pompájában s csakis a Tudomány Egyetem botanikus kertjében a Viktória-házban látható. A szakemberek véleménye szerint a most virító példány virágja a szépség és dimenziók tekintetében vetekedik az eredeti hazájában élőkével. A Viktória Régiának csak hat-hét levelet lehet meghagyni, mert egy-egy levele oly nagy, hogy átmérője az egy és fél métert is meghaladja s 25—30 kilogramm súlyú gyermeket elbir magán. A természet e csodaszép virágának most sok bájolója van. A botanikus kert, melyben a Viktória Regia látható, a nagyközönség részére díjtalanul áll nyitva.

Márgitszét felosztása. A fővárosi közönség legkedveltebb kiránduló helye minden esztendőben kiállja a kánikulai hírek tűzpróbáját. Eddig legalább szerencsésen kiállta. Egyszer az angolok veszik meg, másszor montekarlói játéklarangot rendeznek be rajta, ezidén meg felosztják, hogy legyen egy új villatelepünk. A rosszhangzású hírből mi igaz, mi nem, azt határozottan még nem tudjuk, de egy könyomatószerint a parcellázás már befejezett dolog s a művelet élén egy nagy vállalkozó csoport áll. A tervek most készülnek a székeslővárosi házi nyomdájában. Ha ez a hír valóban bizonyul, akkor a gyönyörű üdülőhelyből, melyhez fogható alig van valamely európai városban, rövid idő alatt csakugyan nyerészkedésre berendezett nyaraló-telep lesz.

A magyar fürdők látogatottságában ez évben örvendés javulás mutatkozik. Talán mégis ki fogunk lassacskán gyógyulni abból a rögeszméből, hogy aki idehaza fürdők, azt nem tartjuk szalonképesnek. Hazai fürdők közül ezidőszent a legtöbb vendég a következőkben fordult meg: Tátrafüreden mostanig 2563, Új-Tátrafüreden 976, Barlangtlen 1551, Szentiványi-Csorbaton 2594, Tátra-Székplakon 760, Almádban 700, Póstyében 5800, Bártfafürdön 3184, Trencsén-Teplicben 4684, Szliácson 1390, Iglofürdén 446, Stodszfürdön 314, Lublófürdön 703 fürdővendég volt; a horvátországi fürdők közül Lipiket 2902, Krapina-Teplicet 2527 fürdővendég kereste föl.

Balaton kirándulási jegyfüzetek. A balatoni, nevezetesen a siófoki és balatonfüredi kirándulások megkönnyítése és olcsóbbá tétele céljából úgynevezett kirándulási jegyfüzeteket léptettek életbe. Ezen jegyfüzetek, amelyek a fürdőúvad alatt, és pedig július és augusztus hónapokban adnak ki, magukban foglalják az egy napi kirándulásra szükséges vasúti és hajózási jegyeket, élelmezési szelvényeket és fürdőjegyet. Ily füzetek a déli vasút pályaudvarán a személypénztárnál, a déli vasút városi irodájában (Nádor-utca 16.), a Pollák B.-féle szállító-irodában (Sas-utca 16.) és a menetjegyirodában (Vigadó-tér 1. és Royal-szálló) kaphatók.

A nagyczenki sírrablók. Gróf Széchenyi István nagyczenki sírboltjának kirablásáról, melyet jun. 19-én követtek el a galádellkü tettesek, már több ízben megemlékeztünk. A sírrablók sokáig kutatta a csendőrség, míg végre sikerült elfogni őket *Raszipovics* Ignác volt klinikai szolga és *Szabó Kertész* János feyházvisel őreg legény személyében. A szombathelyi királyi törvényszék most tárgyalta a bűnügyet Raszipovicsra nem tudták rábizonyítani a bűnt s így felmentették, míg büntársa öt évi feyházbüntetést kapott.

Az amerikai kivándorlás statisztikája évről-évre fenyegetőbb mértékben mutatja a számok emelkedését. Ez a szappanbuborék színeiben játszó s csillogó reményekkel kecsegtető újvilág minden esztendőben száz-ezreket csábít abba a pokoli bizonytalanságba, hol az élet elégedetlenjei a gyors meggazdagodás eldoradoját vélik feltalálni. Romboló rákfenéje ez már ennek az őreg Európának. Tulnyomó percentszámában már nem is becsülhető polgári törekvés az többé, a mit az emberek a munka, a nyers fizikai erő árán elérni akarnak, hanem pusztító kór, amely legtöbb esetben végzetes és késői kijózanodással jár. Útnak indul az elégedetlen honfitárs, nekivág a nagy, az ismeretlen kolumbusz világnak, — itt hagyja — mondjuk, hogy szerény, de mégis csak biztos családi tűzhelyét; beleragatja lelkét kecsegtető álmokba, hisz, remél, vár, dolgozik míg a két kar bírja s legtöbbje még mielőtt a szerencse megkörnyékezte volna — kifárad és elpusztul. Nem akarunk ez alkalommal a kivándorlás pszichológiájával foglalkozni, csak a mindennapi élet keretében mozgó hírvonatban röviden jelezzük, hogy azok a statisztikai adatok, melyeket az amerikai bevándorlási hivatal az 1905 jun. 30-tól 1906 jun. 30-ig terjedő esztendőről most közzétett megdöbbentő hatással lehetnek azokra az országokra, a hol a kivándorlás következményei ipari és gazdasági szempontokból már nagyon is imminens formákban mutatkoznak. A pontos feljegyzések szerint a mult év folyamán összesen 1,082,054 utas érkezett Amerikába, ami 99,073 személyvel több, mint az előző évben. A bevándorlók közül Európára 880,543 egyén esik, 609,714 férfi és 270,829 nő. Az összes bevándorlók közül 106,990 tizennegy évesnél fiatalabb, 735,257 tizennegy és negyvenöt év közötti, 38,296 személy pedig 45 éven felüli korban volt. 219,076 nem tudott sem irni sem olvasni. 82,156-nak több pénze volt ötven dollárnál, 500,876 pedig ötven dollárral sem rendelkezett 99,884 már voltak Amerikában. A bevándorlók közül Magyarországból való volt: 91,284 férfi és 36,903 nő. Ausztriából: 64,573 férfi és 31,052 nő. Tehát a magyarországi monarchiából összesen: 223,872. Olaszországból: 221,606. Németországból: 30,808. Oroszországból: 163,416 volt a bevándorlók száma. Az összes bevándorlók 18,975,539 dollárt hoztak magukkal. Az újvilágba vitorlázók közül felülnő testi fogyatkozás és más okok miatt összesen 7877 egyént küldtek vissza hazájukba. Ime ezek a számok elég világosan igazolják azt, hogy Európa több államának komolyan kell foglalkoznia az amerikai kivándorlás veszedelmével.

Magyar szövetségek Amerikában. Örvendés jelenleg az, hogy ipari és kereskedelmi szövetségeink komoly és sokoldalú munkássága ma már nemcsak Európa államaira, hanem túl az Océánon fekvő új világrészre, Amerikára is kiterjed. A magyar Gazdaszövetség újabb kísérletet tett arra nézve, hogy mi módon volna lehetséges az Amerikában élő magyarok erkölcsi és gazdasági színvonalát a szövetségi intézmények meghonosításával emelni. E célból gondosan kidolgozott átiratot intézett a kanadai főkörmányzóhoz, — kérve támogatását és azoknak a törvényes szabályoknak ismertetését, melyek között a szövetségi élet mozog. A válasz, mint értesülünk, már meg is jött s nem csak a kért adatokat tartalmazza, hanem egyidejűleg kilátásba helyezi azt is, hogy a főkörmányzó az Egyesült-Államokban érvényes szabályzatokat is megküldi a Gazdaszövetségnek. Hiszszük, hogy a hazai ipar és gazdaság érdekeinek fejlesztésére alakult derék Egyesület akciója sikerrel fog végződni.

A mária-pócsi búcsú. A magyarországi görög-katolikusok mindenkor örömmel keresik fel *Mária-Pócsot*, a csodatevő Szűz Mária tiszteletre szánt kegyhelyet. Nincs semmi, ami a lelki élet alakulásaira oly nagy befolyással volna, mint egy csodatevő kegyhely. Gyarlóságunkból kivetkezve itt érezzük leginkább a bűnbánat magasztos érzelmét, a seplőtlen tiszta lelkiismeret csodatevő hatását. A mária-pócsi kegyhelynek minden évben több búcsúnapja van. Legnépesebb szokott lenni az Illés-napi, amelyre az idén (f. hó 2-án) számosan érkeztek nemcsak a környékről, de még a messzefekvő vármegyék-ből is. Az ünnepi nagymisét *Karcsub* Endre, az ungvári

szeminárium spirituális végezte nagy segédlettel. Ünnepi szent beszédet mondtak: *Fedák* Miklós leveleki lelkész magyarul, *Brinszky* Elek, szt. Bazil-rendi atya ó-szláv nyelven. Az istentisztelet után a Bazil-rend házában dísz-ebéd volt, melyen számos pohárköszöntő hangzott el. Elsőnek *Mosolygó* Antal püspöki biztos szólt fel, aki *Fircák* Gyula püspököt éllette. *Gánczy* Sándor peleskei lelkész *Zubriczky* Tivadarra, a Bazil-rend mária-pócsi főnökére s a rend többi tagjaira mondott lelkes felkészítőit.

Főuri szerzetes. Csak igen kevesen vannak akik a földi téreken bolyongva le tudnak mondani az élet gyönyöreiről. Hatalmas, erős egyéniség kell ahhoz, hogy valaki az élet derekán lemondjon mindenéről s a zárdai visszavonultság némaságában töltsen el életét, akkor, amikor a sors számára biztosította mindazt, ami a földi boldogsághoz hozzátartozik. Gróf Eszterházy György oszlopi nagybirtokos ama kicsiny táborba tartozik, akik lemondanak mindenükről s a szerzetesi élet ájtatos csendjében keresik az élet problémáját — a megnyugvást. Mint értesülünk a nemeslelkű főúr ez ügyben a szükséges lépéseket már megtette. Vagyonát szétosztja s végleg belép a szerzetesi élet kötelekébe.

Az eperjesi jogakadémián az 1906—1907. tanév első felére a beiratások 1906 szeptember hó 1—12-ig eszközöltek. Az előadások szeptember 16-án veszik kezdetüket. Utólagos felvételnek szeptember 13—15. napján dékáni, azután már csak tanári engedéllyel lehet helye. A félévi tandíj 50 korona.

Első vásár Perecsényben. Nagy sor az, mikor egy felvidéki falu rövid idő alatt odáig tud fejlődni, hogy elyeri a vásártartási jogot. Legutóbb Perecsény községet érte ez a kitüntetés. Most, hogy vásártérét a törvény követelményeinek megfelelően rendezte, f. évi július hó 31-én tartotta meg első országos vásárját. Az első vásárral kapcsolatban, mint levelezők írja, sikerült jótékony-zellű ünnepet is rendeztek a perecsényi tűzkárosultak felségélyezésére.

Görög kath. ima- és énekes könyvek magyar nyelven gazdag választékban kaphatók a budapesti gör. kath. templom sekrestyéjében (VII., Szegényház-tér). Árak a kötés és kiállítás szerint 2 koronától 9 koronáig.

Házasság. Gulovics Ernő eperjesi e. m. papjelölt nőil vette Hoordovics Paulát, Hoordovics Antal özvegyének leányát.

Ásványvizek. Egyiptom nagyon jó fogyasztó piacza az ásványvizek, mert ivóvíz gyanánt csak a Nilusból nyert szűrt víz használják. A forgalomba kerülő szódavíz mennyisége igen nagykn mondható. Tekintettel arra, hogy a lágy, íztelen nilusi víz szódavíz előállítására nem alkalmas, továbbá, hogy az angol szódavíz nagyon drága, — en gros ára üvegenként körülbelül 40 fillér — oly vállalat, mely legalább az angol vízzel egyenlő minőségű árut olesőbban hozna forgalomba, sikerre számíthatna. Az angol szódavíz nagyon erős $\frac{1}{10}$ és $\frac{2}{10}$ literes üvegekben kerül a piaczra, az üvegekből hat tuczatot csomagolnak szalmával hordókba; a visszaadott üres üvegekrét egy darabonként 10 fillért térítenek meg. A víz különösen nagy szénavsavtartalma által tűnik ki és oly jól van eldugaszolva, hogy hónapokon át sem romlik meg. Ausztria és Magyarország kivételre örvendtes javulást mutat fel mindenféle ásványvízben, amennyiben 16861 tuczatról 1905-ben 18522 tuczat üvegre emelkedett. Kétséget sem szenved, hogy amennyiben e fogyasztó piacot az érdeklődők megfelelő figyelemben részesítik, sokkal jelentékenyebb üzletek lesznek elérhetőek. Ajánlatos, hogy a kúttulajdonosok ne csak újságokban való hirdetés, falragaszok kifüggesztése által igyekezzenek árúikat bevezetni, hanem az ismertebb orvosokat, szállodatulajdonosokat és kórházakat gyakori próbaküldemények által a cizk állandó fogyasztóinak megnyerni.

A mesterséges gyémántról. A nehéz probléma a mesterséges gyémánt előállításának titka, melyen elmúlt századok tudós kutatói oly hiába fáradoztak, meg van oldva, persze így képzeli csak legújabbban a vegyészek. Mesterséges uton való előállításának titka régen foglalkoztatja az emberiséget, de sikertelenül, hisz már a legrégebb görög íróknál is találkozunk vele és Plinius már hatféle gyémántot ismer. Tudományosan először Newton foglalkozott vele, ki 1617-ben a gyémánt nagy fénytöréséből következtette, hogy eléghető; és föltevése valónak bizonyult, hiszen Cosmos nagyherczeg rendeletére Targioni tudós óriási gömbtükrök gyűjtőpontjában vakító fényvel elégetett egy remek gyémántot. Hogy széntartalmú test, azt Dudy kémikus is bebizonyította, de hogy tisztán csak szénből áll, arról Lavoisier francia tudós győződött meg, ki a gyémántot elégetve, szénsavagát kapott. Vannak tudósok, kik a gyémántot

cseppfolyósított szénsavból tartják képződöttnek és ezen az alapon dolgozva, mutattak föl némi sikert. Így Magnes angol ékszerész és dr. Fabinyi kolozsvári egyetemi tanár cseppfolyósított szénsavon elektromos szikráit átültetve, két háromszáz légköri nyomás alatt a platina-dróton gyémánt kristályokat. Lehetetlenre vállalkozott és nagy sikert aratott, Henry Moissan kémikus elektromos kemence utján már régebben foglalkozik drágakő előállításával, most a gyémánt előállításával csak öregbíti hírnevét. De e kísérletek irtózatos drágák és csak igen apró köveket lehet előállítani, ennél fogva a rendes szükségleteket még mindig a gyémántbányák fedezik. De a régi híres indiai gyémántbányák kezdenek kimerülni és a régi híres golkondai gyémántbányában, ahol már 1622-ben harmincezer munkás dolgozott, megszűnt a munka. Hasonlót mondhatunk a híres afrikai bányákról is, honnan a világ első gyémántjai kerültek ki. A különféle bányákból kikerült gyémántok különböznek egymástól. Vannak gyémántok, melyek ragyogása aczelos, mások sárgás vagy halványkék fényt mutatnak. De legértékesebb a vakító fehér fényű, mely a legkeményebb is, úgy, hogy csiszolni sem lehet. Ezt rendszeren sziklafúrók hegyébe használják. A világ legnagyobb gyémántjai a Regent, az Orlov, Braganza, Sah és Délsüllaga, magokban mesés vagyon képviselnek, de ez még elenyésző csekély a fejedelmi kincstárak, magánosok tenger gyémántjaihoz képest. Ezért fontos Moissan kémikus találmánya és egészen illik a francia akadémia méltóságához, hogy a gyémánt előállításának titkával megajándékozza a világot.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI

M. N. I. Budapest. A küldött versek közül «A falumból» címűt választottuk közlésre. «A költő lelke» cz. is jó volna, csak az egyik hasonlata kissé erőltetett és homályos, értjük az utolsóelőtti strofát. Ezen méltóztassék javítani és úgy kérjük újból. A szives elismerő sorokat köszönjük.

B. Z. Az a cizk a mi eredeti közleményünk volt, az illető vidéki lap csakis a «Magyar Világ»-ból vehette át; a forrást persze legalább is illett volna megemlítenie, ahogyan ezt a fővárosi lapok is meg szokták cselekedni.

K. Erről a témáról egyik legközelebbi számunkban közlünk cizkiet, abban meg fogja találni a kérdezett adatokat.

N. I. Köszönjük. Sorát ejtjük.

Nemo. Jó dolgot mindenkitől szivesen fogadunk. Nem a név határoz, hanem a tehetség.

M. A. (Virágos álmok.) Jól indul, de hamarosan meglankad, a stílusa is tele van magyartalansággal, pedig magyar írónak mégis csak első dolga, hogy a magyar nyelvvel ne álljon hadilábon.

D. (Homokszemek.) A sok zavarosban mintha megcsillanna itt-amott egy-egy szép gondolat, ezeket majd talán kihalászszuk és alkalomadtán napfényre hozzuk.

Vidéki. A kérdezett professzor ezidőszert nincs a fővárosban, úgy értesülünk, hogy csak szeptemberben kezd meg újra rendeléseit. Legjobb lesz tehát addig várni az utazással. — A Nemzeti Színház is akkor nyílik meg.

K. H. Értjük, hogy áhítozik a nyomdafestékre, meg is mondjuk, hogyan érheti el legegyszerűbben ezt a dicsőséget: írjon jó dolgokat, melyek érdemesek a nyomdafestékre.

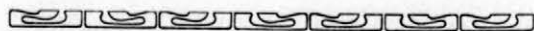
Csacska. (Munkács.) A természetet megkorrigálni csak nagyon kevés esetben lehet. Ajánlhatnánk millió hangzatos recipiéit, de egy sem hozná meg a kívánt eredményt, mert mindannyi reklámhumbog. A hozzákn intézett kérdéseire lapunk orvos munkatársai különben a következőket ajánlja: Mosakodjék állandán olyan vízzel, amely néhány óráig már állott, használjon minden mosdásnál bagolyvédjegyű *Döring* szappant és selyem arcsvízecot, ne mossa szemét hideg vízzel s övakodjék a portól. Végül pedig a mi a nyílt nagy szemeket illeti, arra legfeljebb az amerikai csodadoktorok tudnának önnek ajánlatot tenni, természetesen olyan árt szabva, amelytől tüstént tágra nyílnék a szemek. A kosmetikának, bár ma már nagyon magas nívón áll, csak az a része ér valamit, amely nem áll ellen-tétben a természet törvényeivel.

X. (Ungvár.) A küldött közleményeket legközelebb felhasználjuk.

R. G. (Szatmár.) A szóban forgó színdarab nemsókára színre kerül.

Sz. T. (Berchtesgaden.) Szives megemlékezését köszönjük. Várjuk a többiét is.

Többeknek. A beküldött cizkekről a legközelebb mondunk véleményét.

Lapunk olvasóit tisztelettel arra kérjük, hogy a nálunk hirdetett cizkeknél eszközölt bevásárlásaik alkalmával sziveskedjenek mindenkor lapunkra hivatkozni.